

მანღარინები

ზამთრის პირქუში მწუხრი ჩამოწოლილიყო. ეკოსუკატოკოს მატარებლის მეორე კლასის ვაგონის კუთხეში ვიჯექი და მოუთმენლად ველოდი გამგზავრების მაუწყებელ სასტვენის ხმას. სინათლე კარგა ხანია რაც ჩართეს, მაგრამ მგზავრთაგანი ჩემს მეტი ვაგონში აღარავინ ამოდიოდა. კაციშვილი არ ჭაჭანებდა გარეთაც, ნახევრად ჩაბნელებულ ბაქანზე; გამცილებლებიც კი არ ჩანდნენ. მხოლოდ დროდადრო, საწყალობლად თუ დაიწკმუტუნებდა გალიაში დამწყვდეული ძაღლი. ყოველივე ეს საოცარი ჰარმონიით ერწყმოდა ჩემს მაშინდელ გუნება-განწყობილებას. ენით უთქმელი დაღლილობა და კაემანი გონებას მიბინდავდა, მოქუშული ვიყავი თოვლიან ცასავით. გაუნძრევლად ვიჯექი პალტოს ჯიბეებში ხელეხაწობილი და იმის ილაჯიც კი აღარა მქონდა, ჯიბიდან საღამოს გაზეთი ამომეღო და გადამეხედა.

როგორც იქნა, გაისმა სასტვენის ხმა. ოდნავი შეება ვიგრძენი, თავი სარკმლის ჩარჩოს მივაყრდენი და ველოდი, როდის გაცურდებოდა უკან და გაუჩინარდებოდა სადგური სარკმლის მიღმა. ამ დროს ტურნიკების მხრიდან, ბაქანზე, გეტას ბაკაბუკი მოისმა და იამვე წამს კონდუქტორის ბრაზიანი შეძახილიც გავიგონე; ხარხართ გაიღო კარი და ვაგონში ქოშინით შემოვიდა ცამეტი-თოთხმეტი წლის გოგო. მატარებელიც მაშინვე შეძაგდა და ნელა დაიძრა. ფანჯრიდან მოჩანდა უკან დახეული, მიჯრით ჩაყრილ ბოძებს შორის აფართქალეული სივრცე, თითქოს ვიდაცისგან მიტოვებული და მივიწყებული წყლის საზიდი ურიკა, მებარგული, მატარებელში ვიდაცას თავს უკანტურებდა... ყოველივე ეს ნაცრისფერი ბოლის ბოლქვებში გახვეულიყო. შევბით ამოვისუნთქე, პაპიროსი გავაბოლე და ჩემს პირდაპირ ჩამომჯდარი გოგო შევათვალიერე.

ნამდვილი სოფლელი გომბიო გახლდათ. ხეშეშ თმაზე, „იტოგაესის“ ვარცხნილობით რომ დაელაგებინა, ცხიმის ნიშანწყალიც არ ემჩნეოდა. ნაყვავილარი, დამსკდარი დაწვები ისე დაბრაწოდა, უსიამო შთაბეჭდილებას ტოვებდა. მუხლებზე, დაუდევრად რომ ჩამოკონწიალებოდა შალის ჭუჭყიანი, მწვანე შარფი, მოზრდილი ფუთა ედო. დამზრალ ხელში საგულდაგულოდ ეჭირა მესამე კლასის ვაგონის წითელი ბილეთი. თვალში არ მომდიოდა გოგოს ტეტიური სიფათი, გარდა ამისა, მისმა ბინძურმა ჩაცმულობაც შემზარა. და ბოლოს, ძაღზე გამაღიზიანა თავისი სობენტერით – მეორე და მესამე კლასის ვაგონები რომ ვერ გაერჩია ერთმანეთისგან. ვეწეოდი პაპიროსს და ვცდილობდი, დამევიწყებინა გოგოს არსებობა. ამასთან, რაკი უსაქმოდაც გახლდით, გაზეთი გავშალე. უცებ, სარკმილიდან გაზეთზე დაფრქვეულ შუქს სიკაშკაშე მოემატა და აქამდე ძნელად შესამჩნევი სტრიქონებიც უფრო მკაფიოდ გამოისახა. მატარებელმა, როგორც ჩანს, იოკოსუკას ხაზის მრავალრიცხოვან გვირაბთაგან პირველში ჩაყვინთა.

ელნათურების შუქით გაბრდღვიალებულ გაზეთის გვერდებში საინტერესოს ვერაფერს ვხედავდი; ყველაფერი, რაც ამქვეყნად ხდებოდა, ძაღზე ბანალური იყო იმისათვის, რომ ჩემი სევდა გაექარებინა. მშვიდობის ხელშეკრულების საკითხები, ახალდაქორწინებულები, კვლავ ახალდაქორწინებულნი, ჩინოვნიკთა მექრთამეობის შემთხვევები, განცხადებები მიცვალებულთა შესახებ... ისეთი უცნაური ილუზია შემექმნა, თითქოს გვირაბში შესული მატარებელი საწინააღმდეგო მიმართულებით გაექანა და უნებლიედ ერთი მოსაბეზრებელი წერილიდან მეორეზე გადამქონდა მზერა. და მაინც, მთელი ამ ხნის განმავლობაში,

წამითაც ვერ დამევიწყებინა ჩემს წინ მჯდომი გოგო – ჩვენი არსობის უდიდამო სინამდვილის ცოცხალი განსახიერება. და ყველაფერი ეს ერთად – გვირაბში მოგრიალე მატარებელი, სოფლელი გომბიოცა და ბანალური სტატიებით გაჭედული გაზეთიც, მეტი რა იყო, თუ არა ჩვენი გაურკვეველი, უბადრუკი და მოსაბეზრებელი ცხოვრების თავისებური სიმბოლო? ყოველივე უაზროდ მენგვენება. წაუკითხავი გაზეთი გვერდზე მივაგდე, თავი კვლავ ფანჯრის ჩარჩოს მივაყრდენი, თვალი მივლული და თვლებს მივებდი.

გავიდა რამდენიმე წუთი. რაღაცამ დაფეთიანებულივით წამომავლო და რას ვხედავ: გოგოს თავისი ადგილი მიუტოვებია, გვერდით ამომდგომია და ჯიუტად ცდილობს სარკმლის გაღებას, მაგრამ მძიმე ჩარჩო არ ნებდება. კიდევ უფრო აწითლებოდა დახეთქილი ლოყები, წამდაუწუმ სრუტუნებდა და მძიმედ ხვნეშოდა ფანჯარას შეჭიდებული. გორაკთა ფერდობები, რომლებზედაც ბინდუნდში გადამჭკნარი ბალახი ბზინავდა, კვლავ ვიწროვდებოდა და ორივე მხრიდან სარკმლებისკენ მოიწვედა... ადგილი მისახვედრი იყო, რომ მატარებელი მომდევნო გვირაბში დაყვინთავდა. გოგო არ ცხრებოდა, საგანგებოდ დაკეტილი ფანჯრის გაღებას ლამობდა ისევ. მაგრამ რატომ, ეს კი ვერ გამეგო. მისმა ამო გარჯამ თანაგრძნობითაც კი განმაწყო, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს ყველაფერი ჭირვეულობად ჩაუთვალე. კვლავ ადრინდელი გულგრილობითა და პირქუშად შეცქეროდი, როგორ ეხეთქებოდა თავისი დამზრალი ხელებით ფანჯარას და როგორ ლამობდა მის ჩამოწევას.

ის იყო, ვინატრე, ვერ მივღწია საწადელისთვის, რომ მატარებელი შემზარავი გრიალით შევარდა გვირაბში და იმავე წამს ჩარჩოც, რომლის ჩამოშვებაზეც ასე წვალობდა გოგო, დაბლა ჩამოეხეთქა. ფანჯრის მართკუთხა ღიობში უმაღლ მახრხოებელა ბოლად ქცეული შავი, ჭვარტლით შესქელებული ჰაერი შემოიჭრა და მთელ ვაგონში ჩაიღვარა. სახეზე ცხვირსახოცის აფარებაც ვერ მოვასწარი, რომ ბოლის ტალღა თავზე გადამეველო და წლების მანძილზე ყელის ტკივილისაგან გაწამებულს, ისეთი ხველა ამიტყდა, ლამის დავისრჩვი. გოგო ყურადღების ღირსად არ მხდოდა, ფანჯარაში გაეყო თავი, არაფრად აგდებდა ქარს, თმას რომ უწეწავდა და წინ იყურებოდა, მატარებლის სვლის მიმართულებით. შევცქეროდი მას, ბოლსა და ელექტროშუქში გახვეულს და ფანჯრიდან დღის სინათლე რომ არ გამოჩენილიყო, რომ არ შემოჭრილიყო მიწის, თივისა და წყლის მაცოცხლებელი სურნელი, და ხველება არ შემწყდომოდა, ალბათ ლაზათიანად გამოვლანძღავდი და ფანჯარასაც ისე ჩაუუკეტავდი, თავის დღეში ვეღარ გაედო.

გვირაბიდან მდორედ გამოცურებული მატარებელი ახლა ღარიბული გარეუბნის გადასასვლელზე მიგრიალეებდა, ორივე მხრიდან გამხმარი ბალახით დაფარული გორაკები რომ ეკრა. გარემო ჩალითა და კრამიტით გადახურულ, ერთმანეთზე მიჯრილი სახლების უსუფთაო სახურავებს ავესო; აგერ მისრეც გამონდა, უნდილად რომ აქნევა ბინდში თავის თეთრ ალამს. როგორც კი მატარებელი გვირაბიდან გავიდა, შლაგბაუმის მიღმა, უდაბურ გადასასვლელთან, ერთმანეთის გვერდით ჩამწკრივებული სამი ლოყებლაქდაქა ბიჭუნა დავინახე. ერთი სიმაღლისანი იყვნენ, ჩია ტანისანი, თითქოს მოღუშულ ცას დაეტანა სამთავე. ტანსაცმელიც იმავე ფერისა ემოსათ, რა ჯანდისფრადაც გამოიყურებოდა ეს გარეუბანი. ბავშვებს თვალი ვერ მოეწვივებოდა მატარებლისთვის; მერე ერთდროულად ასწიეს ხელები და მისალმებისმაგვარი რაღაც შეჰყვირეს მთელი ხმით. სწორედ ამ დროს მოხდა მოულოდნელი რამ: ფანჯარაში მთელი ტანით გადახრილმა გოგომ წინ გაწვდილი დამზრალი ხელების ქნევა იწყო და უცებ ბავშვებს, მატარებელს

რომ მიაცილებდნენ მზერით, თავზე გადააცვივდათ რამდენიმე ცალი მანდარინი, რომლის ფერშიც მზე და სითბო გამოსჭვიოდა; უნებურად გული ამითრთოლდა და სუნთქვა შემეკრა... ახლად მივხვდი ყველაფერს... გოგონას, რომელიც ალბათ სამუშაოს საძებნელად მიეშურებოდა, გასაცილებლად გამოსული ძმებისთვის საგანგებოდ შემოენახა უბეში მანდარინები...

მწუხრში ჩაძირულმა გადასასვლელმა, ბელურებივით აჟიფივებულმა სამმა ბიჭუნამ და მათთვის გადაყრილმა მანდარინების ცინცხალმა ელვარებამ თვალის დახამხამებაში ჩაიქროლეს ფანჯრის მიღმა. მტკივნეული სიცხადით ჩამებეჭდა გულში ეს სურათი... ვიგრძენ, როგორ ჩამედვარა სულში ჯერაც გაურკვეველი, ნათელი გრძნობა. ადელეგებულმა თავი წამოვწიე და უკვე სხვა თვალით დავინახე გოგო. იგი თავის ადგილზე დაბრუნებული, უწინდებურად მაღავედა დახეთქილ დაწვებს შალის მწვანე შარფში, მოზრდილ ფუთას ჩასჭიდებოდა და მაგრად ცაებდუჯა ხელში მესამე კლასის ვაგონის ბილეთი.

ახლად შევძელ, დროებით დამევიწყებინა დაღლილობა, კაემანი და ჩვენი იდუმალი, უბადრუკი და მოსაწყენი ცხოვრება.

აპრილი, 1919წ.

ექვო

ამ ათიოდე წლის წინათ, გაზაფხულზე, პრაქტიკული ეთიკის ლექციების ციკლის წაკითხვა მთხოვეს და ერთი კვირა გიფის პრეფექტურის ერთ-ერთ პატარა ქალაქში, ოგაკაში დავეყავი. შემეშინდა, რომ ადგილობრივი მოღვაწეები თავს მომაბეზრებდნენ გადამეტებული პატივისცემით და მასწავლებელთა საზოგადოებას, რომელმაც მოწვევა გამომიგზავნა, შევუთვალე, შეხვედრებსა და ბანკეტებს ნუ მომიწყობთ, ადგილობრივი ღირსშესანიშნაობების დათვალიერება არ მინდოდა, საერთოდ, დროის გაფლანგვის სხვა საშუალებების გამოძებნაზეც თავს ნუ შეიწუხებთ-მეთქი. საბედნიეროდ, ოგაკაში კარგა ხანია გაეგოთ ჩემი ახირებულობის ამბავი და, როცა ჩავედი, ქალაქის მერმა, რომელიც მსწავლებელთა საზოგადოებასაც ხელმძღვანელობდა, ყველაფერი ჩემს გემოზე მოაწყო. ჩემს გემოზე კი არა, გადააჭარბა კიდევ ჩემს სურვილებს: სასტუმროს ნაცვლად იქაური მდიდრის, ვინმე ბატონ N-ის აგარაკზე დამაბინავა.

მინდა გიამბოთ ერთი ტრაგიკული ამბავი, რომელიც ამ აგარაკზე ყოფნისას მოვისმინე.

აგარაკი კოროკოს ციხესიმაგრის მახლობლად მდებარეობდა და ქალაქის ხმაური და აურზაური იქამდე ვერ აღწევდა. შენობა პატარა გახლდათ. სულ ექვსი ჭილოფის ფართისა თუ იქნებოდა. გარედან სამუშაო კაბინეტს წააგავდა და თუმცა უმზეო იყო, საკმაოდ გაცვეთილი ფუსუმა და სიოდი საოცარ სიმყურდროვეს ანიჭებდა იქაურობას. დარაჯი და

მისი ცოლი მემსახურებოდნენ, მაგრამ იმათ ცალკე ჰქონდათ ბინა, და როცა არ მჭირდებოდნენ, დავითხოვდი ხოლმე. ასე რომ, უმეტესად მარტო ვიყავი ამ ნახევრად ბნელ ოთახში და სიმყუდროვით ვტკბებოდი. ირგვლივ ისეთი სიჩუმე იყო, რომ გრანტის პირსაბანზე მაგნოლიის თეთრი ყვავილის ფურცელთა დაცვენის ჩქამი ისმოდა. ლექციებს დილაობით ვკითხულობდი, ნასადილევს კი ამოვდიოდი აგარაკზე და დაძინებამდე სიმშვიდეს არაფერი მირღვევდა. ეგ იყო, ცოტა გაზაფხულის ნესტი და სიცივე მაწუხებდა, რადგან სახელმძღვანელოებისა და ერთი ხელი საცვლების მეტი თან არაფერი წამიღია.

თუმცა, ყოველთვის მარტო არ ვიყავი: ხანდახან, ნასადილევს, სტუმრები მეწვეოდნენ და დაბინდებამდე რჩებოდნენ ხოლმე. მერე კი, როცა ბამბუკის ფეხზე შედგარ ძველებურ ლამპარს აანთებდნენ, ადამიანური სუნთქვით გამთბარი სამყარო უცებ ვიწროვდებოდა და მე მის ერთადერთ მბრძანებლად ვიქცეოდი. თუმცა კი მთლად მის ბატონ-პატრონად მაინც ვერ ვგრძნობდი თავს – ზურგს უკან, კედლის წალოდან მოწყენილი მიმხერდნენ სპილენძის ვეება, ცარიელი საყვავილეები, წალოს ზევით აბრეშუმის კაკემონო ეკიდა – ოქროსფერ ფონზე ტუშით დახატული „ტირიფოსანი ქალღმერთი“. დროდადრო წიგნს თვალს მოვწყვეტდი, ამ ძველებურ ბუდისტურ ნახატს შევაველებდი მხერას და მაშინ თითქოს სანთლის უცნაური სურნელიც კი მცემდა. ჩემს ოთახს მონასტრული სიჩუმე ეპატრონებოდა, ამიტომ ადრანად ვწვებოდი დასაძინებლად. ვწვებოდი, მაგრამ კარგა ხანს ვერ ვიძინებდი. გარედან ღამის ფრინველების ხმები შემოდისოდა. ხმები ხან ახლოდან ისმოდა, ხან შორიდან, ეტყობა, ფრინველები ჩემი ბინის მახლობლად აღმართული კოშკის ირგვლივ დაფრინავდნენ. დღისითაც ხშირად შემიმჩნევია, რომ მწვანე ფიჭვებში ამოზიდული სამსართულიანი თეთრი კოშკის სახურავს გუნდგუნდად დასტრიალებდნენ ყორნები... ბოლოს და ბოლოს, ჩავთვლემდი, მაგრამ ახლა გაზაფხულის სუსხი ჩამელვრებოდა მარღვებში და მთელი ღამე ვბორგავდი. და აი, ერთ საღამოს... ეს მაშინ მოხდა, როცა სულ რამდენიმე ლექციაღა ღამრჩა წასაკითხი, წინ ლამპარი მეღვა და ფეხმორთხმული ვკითხულობდი წიგნს. უცებ ფუსუმა, ჩემს ოთახში რომ ყოფდა მეზობელი ოთახისაგან, ისე ნელა გაიწია, რომ შევეკრთი. მერე ვიფიქრე, ალბათ დარაჯი მოვიდა-მეთქი და ფუსუმასკენ მივტრიალდი. დარაჯთან საქმეც მქონდა, ახლახან დაწერილი წია ბარათი მინდოდა გამეტანებინა ფოსტაში, მაგრამ დარაჯის ნაცვლად, ნახევრად ბნელ ოთახში ვიღაც უცნობი იჯდა ტატამზე, იგი ასე, ორმოციოდე წლის კაცი იქნებოდა. მართალი რომ ვთქვა, პირველად ძალიან შევცბი. შევცბი კი არა, შემეშინდა, რადგან ღამის სუსტ შუქზე მოჩვენება მეგონა უცნობი, მაგრამ როგორც კი მოწიწებით დამიკრა თავი, ტან იდაყვებიც ისე ასწია მაღლა, ძველმა ხალხმა რომ იცის მისაღმების დროს, დაემშვიდდი. საღამის შემდეგ სტუმარმა საკმაოდ ახალგაზრდული ხმით დაზეპირებულივით მომაცარა:

– სიტყვებს ვერ ვპოულობ საბოდიშოდ, რომ საღამო ხანს შემოგეჭერთ და მუშაობაში ხელი შეგიშაღეთ, მაგრამ სენსეისთან დიდი სათხოვარი მაქვს და ამან გამაბედინა, ზრდილობის წესები დამერღვია და გხლებოდით.

ამ ლაპარაკში მთლად დავწყნარდი და კარგად შევათვალე ჩემი სტუმარი. იგი ჭადარამორეული, კეთილშობილური გარეგნობის კაცი გამოდგა. შუბლი მაღალი ჰქონდა, დაწვები ჩაცვნილი, მაგრამ თვალეში ახალგაზრდული ცეცხლი ენთო. ტანთ უგერბო ხაორი და ხაკამა ეცვა, ხელში კი, როგორც წესი და რიგი მოითხოვდა, მარაო ეჭირა. თვალში მომხვდა, რომ მარცხენა ხელზე ერთი თითი აკლდა. როგორც კი შევნიშნე,

უნივერსიტეტით თვალი ავარიდებ, წიგნი დაგვხურე და საკმაოდ მკვებედ კვითხე, რა გნებავთ-მეთქი. იმ საღამოს არავის ველოდი და გავბრაზდი, რომ მყუდროება დამირღვიეს. ტანაც გამიკვირდა, დარაჯმა რატომ არ მომასხენა, თქვენი ნახვა უნდათო. დაუპატივებელ სტუმარს სულაც არა სწყენია ეს მკვებე ტონი. იგი კიდევ ერთხელ შეესო შუბლით ჭილოფს და კვლავ სხაპასხუპით მიპასუხა:

– მომიტევეთ, რომ შემოსვლისთანავე არ გითხარით მოსვლის მიზეზი. ნება მიბოძეთ, გაგეცნოთ: მე გახლავართ ნაკამურა გენდო. ყოველდღე ვესწრები სენსეის ლექციებს, მაგრამ არა მგონია გახსოვდეთ, რადგან თქვენს მოსასმენად უამრავი ხალხი დადის. როგორც ერთ-ერთმა მუდმივმა მსმენელმა, გავბედე სენსეისთან მოსვლა, რომ რჩევა და დარიგება გთხოვოთ.

ბოლოს, როგორც იქნა გაირკვა უცნობის მოსვლის მიზეზი, მაგრამ მაინც გული არ მომიბრუნდა მასზე – საღამო ჩამიშხამდა, სიმშვიდითა და წიგნის კითხვით ველარ დავტკბებოდი.

ბრძანეთ, რა შეკითხვა დაგებადათ ჩემი ლექციების მოსმენისას? – ვკითხე და გულში უკვე მოვამზადე ზრდილობიანი პასუხი: უმჯობესი იქნება, ამ შეკითხვაზე ხვალ, აუდიტორიაში გიპასუხოთ-მეთქი. მაგრამ სტუმარი მშვიდად დააცქერდა თავის მუხლებს, რომლებზედაც ხაკამა ჰქონდა დაფარებული და მომიგო:

– შეკითხვა არა მაქვს. მიხლოდა სენსეის განხილვა ჩემი საქციელი. საქმე ისაა, რომ ამ ოცი წინათ ერთი მოულოდნელი უბედურება გადამხდა და ამის შემდეგ საკუთარ თავს ველარა ვცნობ. ახლა, როდესაც ასეთი ღრმა თეორიები მოვისმინე ეთიკის ისეთი ბრწყინვალე მცოდნისაგან, როგორც თქვენ ბრძანდებით, ვიფიქრე, თუ მივალ, ყველაფერში ადვილად გამარკვევს-მეთქი. აი, ამიტომ გაგკადნიერდი და გეახელით. თუმცა თავს მოგაბეზრებთ, მაგრამ იქნებ მაინც მოილოთ მოწყალება და ჩემი თავგადასავლი მოისმინოთ?

მე შევეყოყმანდი. მართალია, ეთიკის სპეციალისტი ვარ, მაგრამ სამწუხაროდ სწრაფი აზროვნებით ვერ დავიტრაბახებ – ძალიან მიძნელებდა, ჩემი თეორიული ცოდნის დახმარებით უცებ გადავჭრა პრაქტიკული, ცხოვრებისეული საკითხი. სტუმარმა, ეტყობა, მაშინვე შენიშნა ჩემი ყოყმანი, თავი ასწია და მომაჩერდა. ამ მზერაში ვედრება და მოკრძალება ამოვიკითხე. ცოტა ხნის შემდეგ მან უფრო ბუნებრივი კილოთი მითხრა: – არა, რა თქმა უნდა, ისე არ გავთავხედდები, რომ ჩაგაცივდეთ, მაინცა და მაინც თქვენი აზრი გამოთქვით-მეთქი, მაგრამ ეს ამბავი დღემდე ლოდინს მაწევს გულზე და, ვფიქრობ, ცოტაოდენი შვება მაინც მომეცემა, თუ სენსეი მოისმენს, რა ტანჯვა-წამება გამოვიარე.

ამ სიტყვებმა უკანდასახევი გზა გადამიჭრა. უარის თქმა უკვე უზრდელობაში ჩამომერთმეოდა. გადავწყვიტე ყური დამეგდო, მაგრამ გული კი შემეკუმშა – მივხვდი, რაღაც ცუდი ამბავი უნდა მომესმინა, თანაც ბუნდოვნად ვიგრძენი, რომ მძიმე რამ უნდა მეტვირთა. შევეცადე ამ უსიამოვნო ფიქრებს არ აველოლოდი, სტუმარს ჩემს პირდაპირ მბუჟტავი ლამპის მეორე მხარეს მივუჩინე ადგილი და მშვიდად ვუთხარი:

– აბა, გთხოვთ, დაიწყეთ. თუმცა, თქვენი თქმისა არ იყოს, არ ვიცი, შეგძლებ თუ არა, რაიმეთი დაგეხმაროთ.

– არა უშავს. ოღონდ მომისმინეთ. მე ამისი იმედიც არა მქონდა.

სტუმარმა, ნაკამურა გენდოდ რომ გამეცნო, უთითო ხელით მარაო აიღო ჭილოფიდან და მონოტონური, მწუხარე ხმით დაიწყო თავისი ამბის თხრობა. დროდადრო თავს მაღლა ასწევდა და შემომხედავდა, უფრო ხშირად კი „ტირიფოსან ქაღმერთს“ ახედავდა და მერე კვლავ დაბლა დახრიდა ხოლმე თვალებს.

ეს უბედურება მეიძის ოცდამეოთხე წელს შემემთხვა. როგორც მოგეხსენებათ, ოცდამეოთხე წელს დიდი მიწისძვრა მოხდა ნობის დაბლობზე და იმის მერე ჩვენი ოგაკა ძალიან შეიცვალა. იმ დროს კი ქალაქში სულ ორი დაწყებითი სკოლა იყო: ერთი თავადის აშენებული, მეორე კი სახელმწიფო. მე თავადის სკოლაში ვმუშაობდი. რამდენიმე წლის წინ წარჩინებით დავამთავრე პრეფექტურის სამასწავლებლო სემინარია და ამ სკოლაში დავიწყე მუშაობა. დირექტორი კარგი თვალთ მიყურებდა და ორმოცდაათი იენი ღამინიშნა. დამწყები მასწავლებლისათვის ეს კარგი ხელფასი იყო. ახლა ორმოცდაათი იენით ძლივსძლივობით გაიტანს კაცი თავს, მაგრამ ოცი წლის წინანდელ ამბავს გიყვებით და მაშინ ფული ფულობდა. თავზე არ გადამდიოდა, მაგრამ საცხოვრებლად მყოფნიდა და ამხანაგები შემომნატროდნენ კიდევ.

ამქვეყნად ცოლის გარდა ახლობელი არავინ მყავდა. სულ ორი წლის დაქორწინებულები ვიყავით. ჩემი ცოლი დირექტორის შორეული ნათესავი იყო. დედ-მამა ბავშვობიდანვე დაეხოცა და დირექტორმა აიყვანა გასაზრდელად. დირექტორი და მისი ცოლი საკუთარი შვილივით ექცეოდნენ. სახელად საიო ერქვა. შესაძლოა, ჩემგან ამისი თქმა უცნაურადაც მოგეჩვენოთ, მაგრამ ნამდვილად გულაღალი, მოკრძალებული, უენო და სევდიანი ქალი იყო. მეც ასეთი გახდით და, თუშეცა ძალიან ბედნიერად არცერთი არა ვგრძნობდით თავს, მაგრამ თანხმობით კი ცხოვრობდით. და აი, ერთ დღეს ის დიდი მიწისძვრა მოხდა. არასოდეს დამავიწყდება, 28 ოქტომბერს დაიწყო, დილის შვიდ საათზე. მე კბილებს ვიხეხავდი ჭასთან, ცოლი სამზარეულოში იყო და საუზმეს ამზადებდა. უცებ სახლი თავზე ჩამოექცა! ეს სულ ორიოდე წუთში მოხდა: ჯერ ქვესკნელიდან საშინელი გუგუნის ხმა გაისმა, მერე სახლი თანდათან გვერდზე გადაწვა და ბოლოს ერთბაშად აგურების ხროვად დაზვავდა მიწაზე. შეყვირებაც ვერ მოვასწარი, რომ აივნის ჩარდახი ჩამოწვა და ქვეშ მომიქცია. ცოტა ხანს უგონოდ ვვგდე. მიწისძვრა აღელვებულ ზღვასავით მარწევდა. ცა ზევით ასროლილი მიწის დრუბლებს დაეფარა. ბოლოს, როგორც იქნა, ჩამოქცეული ჩარდახის ქვევიდან გამოვფოფხდი და წინ ჩვენი სახლის სახურავი დავინახე, დაღწეული ეგდო მიწაზე. კრამიტებს შორის ბალახი მოჩანდა!

სიტყვები არ მყოფნის, რომ ჩემი მაშინდელი მდგომარეობა გადმოვცეთ. მთელი ჩემი არსება შეძრწუნებამ და დაბნეულობამ მოიცვა. თვალთ დანიბნულდა, მუხლები მომეკვეთა და იქვე ჩავიკეცე. ირგვლივ დანგრეული სახლების მეტს ვერაფერს ვხედავდი, ქვესკნელი გუგუნებდა, სახლის კოჭები და ხეები ასანთის ღერებივით იმტვრეოდა, ხან აქ, ხან იქ, საშინელი ხმაურით წვებოდა სახლის კედლები, ხალხი მოთქმითა და კივილით აწყდებოდა აქეთ-იქით. მაგრამ სულ რამდენიმე წამს ვიყავი ასე თავზარდაცემული და გაოგნებული. როგორც კი შევნიშნე, რომ შორიასლო, ჩარდახის ქვეშ, რაღაც შეიძრა, გამოვერკვიე და

უაზრო ყვირილით გავექანე იქით. ჩარდახქვეშ ჩემი ცოლი საიო ეგლო და ტკივილისაგან იკლაკნებოდა. წელზე ჭერის კოჭი დასცემოდა. ჯერ ხელებში წავეტანე, მერე მხრებში და შევეცადე, გამომეთრია, მაგრამ კოჭმა არ გამოუშვა. მაშინ ჩარდახიდან ფიცრების აგლეჯა დავიწყე, რომ სიმძიმე შემემსუბუქებინა, თან ცოლის გასაგონად გავევიროდი, გამაგრდი-მეთქი! არ ვიცი, ვის ვამხნევებდი, ცოლს თუ საკუთარ თავს? მახსოვს, ცოლმა ამოიკვნესა, აღარ შემიძლიაო. მერე შემევედრა, როგორმე მიშველეო. მაგრამ მე თხოვნა არ მინდოდა, სახეშემწილი ვეჯაჯგურებოდი კოჭს, რომ როგორმე ამეწია. ახლაც ცოცხლად მახსოვს ცოლის გასისხლიანებული, აკანკალებული ხელები, ფრჩხილებიც არ მოუჩანდა, ისე ჰქონდა მოსერილი სისხლში. თვითონაც ეპოტინებოდა კოჭს – ცდილობდა მომხმარებოდა.

ეს ამაო წვალება კარგა ხანს გაგრძელდა... უცებ ვიგრძენი, რომ შავი, მსუთავი კვამლის ბოლქვებში ვხვდები. მივიხედ-მოვიხედე: სახურავის თავზე კვამლის სქელი ღრუბელი იდგა. იმავე წამს კვამლის ბოლქვებს მიღმა ისეთი გრგვინვა გაისმა, თითქოს რაღაც აფეთქდაო და იქაურობა ოქროსფერმა ნაპერწკლებმა დაფარა.

უკანასკნელი ძალა მოვიკრიბე, გიჟივით ჩავაფრინდი ცოლს ორივე ხელით და კიდევ ერთხელ შევეცადე გამომეთრია კოჭს ქვემოდან, მაგრამ ვერაფერს გავხდი. ბოლმა იმატა. მუხლით ჩარდახს დავეყრდენი და მახსოვს, რაღაც ვუთხარი ცოლს, რაღაც ამოვიხრიალე, ალბათ მკითხავთ, რაო, აუცილებლად მკითხავთ, მაგრამ რა გიპასუხოთ, როცა აღარ მაქსოვს. მხოლოდ ის ჩამრჩა მესხიერებაში, რომ ცოლმა გასისხლიანებული ხელები წამავლო სახელოში და ერთადერთი სიტყვა „თქვენ“ აღმოხდა... მე სახეზე დავხედე. სახე შემზარავი ჰქონდა, ყოველგვარ გამომეტყველებას მოკლებული. ფართოდ გახელილი თვალებით შემომცქეროდა. იმავე წამს კვამლის ღრუბლებიდან გამოვარდნილი ალის დამაბრმავებელმა ენებმა ჯერ ნაპერწკლები სთანთქა, მერე კი მე ამილოკა სახე. მივხვდი, საშველი აღარ იყო, ცოცხლად დაიწვებოდა. გასისხლიანებულ ხელებში მოვეჭიდე და კვლავ რაღაც ჩაეძახე. მან ისევ ერთი სიტყვა მითხრა პასუხად: „თქვენ“... რამდენი სხვადასხვაგვარი აზრი და გრძნობა იყო ჩაქსოვილი ამ ერთ სიტყვაში! „ცოცხლად იწვება, ცოცხლად!“ – მიტრიალებდა გონებაში. მესამედაც დაეუძახე რაღაც. მგონი ვუთხარი, მოვეკვდები-მეთქი. დიახ, მახსოვს, ასე ვუთხარი, მეც მოვეკვდები-მეთქი, თუმცა ალბათ, მაშინ არც მე გამეგებოდა რას ვამბობდი. მერე ისღა მახსოვს, რომ მიწიდან აგურებს ვკრეფდი და ზედიზედ ვურტყამდი ცოლს თავში.

შემდეგ რაც მოხდა, სენსეი თვითონაც ადვილად წარმოიდგენს. მე ცოცხალი გადავრჩი. გამოვექეცი ფეხდაფეხ დადევნებულ კვამლსა და ალს, თითქმის მთელი ქალაქი რომ მოიქციეს ხახაში, ჩამოქცეულ, ერთიმეორეზე აჩხორილ სახურავებს გავცდი და ბოლოს, როგორც იქნა, არ ვიცი, საბედნიეროდ თუ საუბედუროდ, სამშვიდობოს გამოვედი. იმ რამეს სკოლის ეზოს შევეფარე ჩემს ამხანაგებთან – მასწავლებლებთან ერთად. სკოლა დანგრეული იყო. მრუმე ცას ჯერ კიდევ ანათებდა ხანძრის ალი. ფარდულში ბრინჯი მოხარშეს და ჩამოგვირიგეს, მაგრამ მე ზეცას მივჩერებოდი და თვალებიდან ღვარად ჩამომდიოდა ცრემლები.

ნაკამურა გენდო დადუმდა და შიშნამდგარი თვალები ჭილოფს დააშტერა. მე კი ისე შემზარა ამ ამბავმა, რომ ხმა ვეღარ ამოვიღე; ყინვა თანდათან მიჯდებოდა ტანში და ლამის გულშიაც ჩამწვედნოდა. ოთახში მხოლოდ ნავთის ლამპის შიშინი და ჩემი მაჯის

საათის თანაბარი წიკწიკი ისმოდა. ამ სინუმეში სუსტი ოხვრა გაისმა, ისეთი სუსტი, თითქოს „ტირიფოსანი ქაღალდით“ შეირხა წალოშიო.

თავი ავწიე და სტუმარს მივაჩერდი. იგი კვლავ თავდახრილი იჯდა და ჭილოფს დაშტერებოდა. ნეტა იმან ამოიოხრა? იქნებ მე თვითონ ვიყავი? ფიქრი გენდოს სუსტმა ხმამ შემაწყვეტინა. მან აუჩქარებლად განაგრძო თავისი ამბის თხრობა:

რა თქმა უნდა, ცოლის დაღუპვამ ძალიან დამამწუხრა. სკოლაში ყველა, თვითონ დირექტორიც კი ცდილობდა ვენუგეშებინე, მაგრამ მეტყოდნენ თუ არა თანაგრძნობის სიტყვებს, ტირილი ამივარდებოდა. საოცარია, მაგრამ ვერაფრით ვერ გავბედე მეღიარებინა, რომ მიწისძვრის დროს მე თვითონ მოვკალი ცოლი. რა იქნებოდა, მეთქვა: ვიფიქრე, ცოცხლად დაწვას ასე სჯობია და საკუთარი ხელით მოვკალი-მეთქი? სასამართლო, მე მგონი, პატიმრობას არ მომისჯიდა ამისთვის. ეს რომ გაეგოთ, ალბათ უფრო მითანაგრძნობდა ყველა, მაგრამ ამდენჯერაც კი დავაპირე გამოტყდომა, ყელში რაღაც გამეჩხირა და ხმა ვერ ამოვიღე.

მაშინ მეგონა, რო ამის მიზეზი ჩემი გაუბედაობა იყო. სინამდვილეში კი მიზეზი უფრო ღრმა და სერიოზული გამოდგა. მაგრამ სანმა მეორედ დაქორწინებაზე არ ჩამომიგდეს სიტყვა და ახალი ცხოვრების დაწყების ქამმა არ მოაწია, ეს მიზეზი თვითონაც არ მქონდა გაცნობიერებული. და როცა მივხვდი, თუ რა იყო ჩემი გაუბედაობის მიზეზი, საცოდავ, სულიერად მოშლილ და გაუბედურებულ არსებად ვიქცევი.

მეორედ დაქორწინება სკოლის დირექტორმა, საიოს ძმობილმა მირჩია. ვიცოდი, რომ მართას ძალიან ვეცოდებოდი და ამიტომ უნდოდა ხელახლა დამეწყო ცხოვრება. რაც უნდა იყოს, უკვე მთელი წელი გავიდა საიოს დაღუპვიდან. ადრეც ბევრმა გადამიკრა სიტყვა, მაგრამ პირდაპირ არავის უთქვამს. დირექტორმა კი საცოლევც დამისახელა, ბატონ №-ის უმცროსი ქალიშვილის გარიგებას გიპირებენო.

ჩვენ ახლა სწორედ ამ ბატონის სახლში ვიმყოფებით. მისი უფროსი ვაჟი დაწყებითი სკოლის მეოთხე კლასში სწავლობდა. მე ხანდახან აქ მოვდიოდი და ვამეცადინებდი ხოლმე. რა თქმა უნდა, მაშინვე გადაჭრით ვთქვი უარი ამ ქორწინებაზე. ჯერ ერთი, მე და ბატონი № სოციალური კიბის სხვადასხვა საფეხურზე ვიდექით – მე უბრალო მასწავლებელი ვიყავი, ის კი მთელ ქალაქში ცნობილი, გავლენიანი და მდიდარი კაცი გახლდით და, გარდა ამისა, მეშინოდა, ხალხმა ლაპარაკი არ დაიწყო, ოჯახში იმიტომ მოუსწირა სიარულს, რომ ქალიშვილისათვის თავი შეეყვარებინაო. სინამდვილეში კი ჩემი უარის მიზეზი საიოს აჩრდილი იყო, საიოსი, რომელიც საკუთარი ხელით მოვკალი. აჩრდილი, რაც ხანი გადიოდა, სულ უფრო და უფრო გამჭვირვალე ხდებოდა, მაგრამ ჯერ მთლიანად არ გამქრალიყო და კვლავ მტკიცე დაბრკოლებად იყო აღმართული ჩემი ახალი ქორწინების გზაზე. მაგრამ დირექტორს არც ჰქონდა იმედი, რომ ერთი თქმით დავთანხმდებოდი და ჩამაცივდა, თქვენი ხნის კაცი დიდხანს უცოლოდ ვერ გაჩერდება და ბედი ხელიდან არ გაუშვათო, მითხრა. ჯერ ერთი, თვითონ ქალიშვილს ძალიან მოსწონხართ, მერე, თუ შეირთავთ, თქვენი დიდი ხნის ოცნება განხორციელდება – ტოკიოში წახვალთ სასწავლებლადო. ბოლოს დასძინა, ხალხის ლაპარაკისა ნუ გეშინიათ, მაჭანკლობას მე ვკისრულობ და ისე მოვაწყობ საქმეს, რომ ვერავინ დაგწამებს რაიმესო. ერთი სიტყვით, იმდენი მეჩინა, რომ ყოყმანი დავიწყე. ქალიშვილი ძალიან ლამაზი იყო

და, მრცხვენია, რომ ვამბობ, მაგრამ №-ის სიმდიდრეც მიზიდავდა. დირექტორთან საუბრის შემდეგ №-ის ოჯახში სიარულს მოეუხშირე კი დაეპირდი, რომ ახალი წლის შემდეგ ვეტყვოდი საბოლოო პასუხს. ბოლოს, მეიძის ოცდამეექვსე წლის გაზაფხულზე ვადიქვით, რომ შემოდგომაზე ვიქორწინებდით.

და აი, როცა ყველაფერი გადაწყდა, რატომღაც საშინლად დამიძიმდა გული, ისე საშინლად, რომ მუშაობაც ვეღარ შევძელი. მივიდოდი სკოლაში, მიუფუჯდებოდი მაგიდას და ისე ჩავეფლობოდი ფიქრებში, რომ ზარის ხმაც აღარ მესმოდა. თვითონაც ვერ გავრკვეულიყავი, რა მინდოდა, რატომ მაწუხებდა ასე შემოდგომის მოახლოება. ვგრძნობდი მხოლოდ, რომ აზრები ხან არ ებმებოდა ერთმანეთს, ხან კი ისე ერთად მოზღვავებოდა ყველა, თითქოს უნდოდათ მტკიცედ გადაეღობათ გზა იმ ერთი, სადღაც გონების სიღრმეში ჩამარხული აზრისათვის, დროდადრო ცნობიერების ზედაპირზე ამოდწევას რომ ლამობდა.

თითქმის ორი თვე ვიყავი ასე გაბრუნებული. დადგა ფახულის არდადეგები. ერთ საღამოს ქუჩაში გამოვედი სასეირნოდ. ხონგანძის სამლოცველოს რომ გავცდი, წიგნის მაღაზიის წინ გამართულ დახლზე გამოფენილი ჟურნალ-გაზეთები დავინახე, მივედი და თვალიერება დავუწყე. თვალში მომხვდა იმხანად ერთობ პოპულარული ჟურნალის „ილუსტრირებული მიმოხილვის“ პრიალა ყდები. იქვე ელაგა მოთხრობები მოწვევებზე და ალბომები. „ილუსტრირებული მიმოხილვის“ ერთ-ერთი ნომერი ავიღე ხელში. ყდაზე ცეცხლის ალში გახვეული დანგრეული სახლები ეხატა, ზემოთ კი მსხვილი ასოებით ეწერა: „გამოცემულია მეიძის ოცდამეოთხე წლის 30 ოქტომბერს; 28 ოქტომბრის მიწისძვრა“. ეს რომ წავიკითხე, გულზე მტკივნეულად მომიჭირა რაღაცამ, მომეჩვენა, თითქოს ვიღაცამ ბოროტად ჩამწურწულა ყურში: „აი, ის მიწისძვრა, აი, ის მიწისძვრა!“ მაღაზიაში ჯერ არ ანთოთ სინათლე, ქუჩაში უკვე ბინდი იდგა, მაგრამ მაინც გადავშალე ჟურნალი, პირველ გვერდზე დანგრეული სახლის კოჭებქვეშ მოყოლილი ოჯახის ფოტო იყო მოთავსებული. მომდევნო გვერდზე მიწას პირი დაედო და ბავშვებიან ქალს ნთქავდა: ამას მოსდევდა... თუმცა რა საჭიროა ყველაფრის ჩამოთვლა? იმ წამებში ნათლად წარმომიდგა თვალწინ ორი წლის წინათ ნანახი საშინელი სურათები: აქ იყო ნაგარაგავას ჩანგრეული ხიდი; ეს კი ადრე ოვარის საფეიქრო კომპანიის შენობა იყო. ერთ-ერთ სურათზე მესამე დივიზიის ჯარისკაცთა გვამებს თხრიდნენ ნანგრევებიდან, მეორეზე დასახიზრებულები მიჰყავდათ ანტის საავადმყოფოში... ამ საშინელმა სურათებმა კვლავ გამოაცოცხლა იმ წყეული დროის მოგონებები; თვალებზე ცრემლი მომადგა, აკანკალდი, რაღაც გაურკვეველმა გრძნობამ შემიპყრო. ვერ გეტყვი, ტკივილი იყო ეს თუ შვება და როცა ბოლო გვერდს დავეხედე... ახლაც, იმ წუთებს რომ ვიგონებ, ხანჯალივით მისერავს ტკივილი გულს. ბოლო გვერდზე თავის ქვეშ მოყოლილი, ტკივილისაგან სახეშეშლილი ქალი იყო გამოსახული. თავზე გარდიგარდმო დასცემოდა წელზე, უკან კი კვამლის ბოლქვები, ალის ენები და ნაპერწკლების კორიანტელი მოჩანდა! ეს ხომ ჩემი ცოლის აღსასრულს გავდა. ჟურნალი კინაღამ ხელიდან გამივარდა. კინაღამ ღრიალი მოვრთე. უცებ ბოლის სუნი ვიგრძენი და კიდევ უფრო დაფორთხი. თავს ძალა დავატანე, რომ ცოტათი დავმშვიდებულიყავი, ჟურნალი დახლზე დავდე და ირგვლივ მიმოვიხედე: ნოქარს მაღაზიის შესასვლელში ჩამოკიდებული ლამპა ანთო და ასანთი ქუჩაში გადმოეგდო: ასანთს ჯერ კიდევ ბოლი ასდიოდა.

იმ დღიდან კიდევ უფრო კუშტი და უკარება გავხდი. ადრე მხოლოდ რაღაც გაუცნობიერებელი შიშისა და წუხილის გრძნობა მტანჯავდა, ამის შემდეგ კი ერთი ისეთი ეჭვი მომეძალა, რომ დღეცა და ღამეც ჯოჯოხეთად მიქცია. ნუთუ არ შეიძლებოდა, არ

მომეკლა ცოლი იმ მიწისძვრის დროს? – ვეკითხებოდი წამდაუწუმ საკუთარ თავს. ნუთუ ეს აუცილებელი იყო?! უფრო გულწრფელად რომ ვთქვათ, იმიტომ ხომ არ მოვუღე ბოლო, რომ ადრეც მინდოდა მისი მოკვლა და მიწისძვრის დროს მარჯვე შემთხვევა მომეცა, რომ დიდი ხნის ოცნება განმეხორციელებინა? აი, ეს ეჭვი მაწამებდა, ეს აზრი მიწამდავდა სიცოცხლეს. არა, არა! ვარწმუნებდი თავს, მაგრამ ის ვიღაცა, წიგნის მაღაზიასთან რომ ჩამაწვეთა გულში შხამი და სამსალა, ახლაც დაცივებით ჩამცივინებდა ყურში, მაშ რატომ ვერ გაბედე სიმართლის თქმა, რატომ არ აღიარე, რომ ცოლი მოკალიო? ამის გაგონებაზე გული მეფლითებოდა. მართლაც რატომ არა ვთქვი, რატომ არ ვამხელ დღემდე ამ საზარელ საიდუმლოს? და, ერთ დღეს, ცხადად შევიგრძნე, რომ იმ დროს ცოლი საშინლად მეჯავრებოდა. სირცხვილია ამის თქმა; თქვენ, შესაძლებელია, ვერც კი გამიგოთ, მაგრამ საიო, სამწუხაროდ, ქალად არ ვარგოდა – ცივი, ყინულივით ცივი და უგრძობელი იყო... ამგვარად, იმ დღემდე თავს ვარწმუნებდი, ვალდებული ვარ ზნეობის კანონებს დავემორჩილო-მეთქი და თითქმის შევძელი კიდევ გრძობის დათგუნვა, მაგრამ მოხდა ის დიდი უბედურება და ყოველივე, რაც კი საზოგადოებამ შექმნა, აღიგავა პირისაგან მიწისა. და მაშინ ამდენი ხნის უკმარისობისა და უკმაყოფილების გრძობა ვულკანივით აბობოქრდა გულში, გადაანგრია ზნეობრივი სიმტკიცის ხელოვნური ჯებირი და ცეცხლის ნიაღვრად დაატყდა თავზე საბრალო ქალს! მოკალი იმიტომ, რომ ვერ ვიტანდი! აი, ეს ეჭვი ვეღარ მოვიშორე და რა გასაკვირია, რომ დღითი დღე სულ უფრო და უფრო მეუფლებოდა სევდა და კაეშანი. წყალწაღებული ხავსს ეჭიდებოდაო და მეც ვცდილობდი, როგორმე თავი დამედწია საზარელი ეჭვისაგან. ვამბობდი, რომ არ მომეკლა, ცოცხლად დაიწვებოდა ცეცხლში და, მაშასადამე, ბოროტმოქმედება არ ჩამიდენია-მეთქი.

ერთხელ, ზაფხული რომ მიიწურა და სწავლა დაიწყო, კოლეგებთან ერთად შესვენებაზე ჩაის ვსვამდი სამასწავლებლოში. ვიღაცამ იმ ორი წლის წინანდელ მიწისძვრაზე ჩამოაგდო სიტყვა. მე საუბარში არ ჩავერიე, ყურიც კი მოვიყრუე. ჰყვებოდნენ, როგორ ჩამოიქცა ხონგარის სამლოცველოს სახურავი, როგორ წაიღო მდინარემ მთელი ჯებირი, როგორ დაადო პირი მიწამ ტავარამატის ქუჩაზე... ერთ-ერთმა მასწავლებელმა გვიამბო, რომ ერთ ქალს, ღვინის სავაჭრო რომ ჰქონდა ნაკამატის ქუჩაზე, ჭერი ჩამოენგრა თავზე და კოჭმა ქვეშ მოიყოლა. ბევრს ეცადა გამომძვრადიყო, მაგრამ ვერაფერს გახდა და აუცილებლად დაიღუპებოდა, რომ სახლის ნანაგრევებს ხანძარი არ გასჩენოდა. ცეცხლი კოჭსაც მოედო, შუაში გამოწვა და გადატეხა. ქალი გადარჩა!

ეს ამბავი რომ მოვისმინე, თვალთ დამიბნელდა და სული ვეღარ ამოვითქვი. მერე გულიც წამივიდა. გონს რომ მოვედი, გარს ამხანაგები შემომხვეოდნენ და მბრუნებდნენ – ზოგი წყალს მასმევდა, ზოგი წამალს მაყნოსინებდა; შეუშინევიათ, რომ ფერი დაკარგე და დაფაცურებულან. გონს კი მოვედი, მაგრამ ისევ იმ ამბავზე ვფიქრობდი და მადლობაც ვერ გადავუხადე ამხანაგებს. ტვინს საზარელი ეჭვი მიბურღავდა: იმიტომ ხომ არ მოკალი, რომ შემეშინდა, შემთხვევით არ გადარჩენილიყო? რომ არ მომეკლა, იქნებ მართლა გადარჩენილიყო. ის ღვინით მოვაჭრე ქალი ხომ გადარჩა! მე კი შეუბრალებლად დაეუწიქვე თავი აგურებით... სენსეი თვითონ მიხვდება რა დღეში ჩამავლო ამ ეჭვმა. ჩემს ტანჯვას საზღვარი არა ჰქონდა, მომავალ ქორწინებაზე ფიქრიც კი მზარავდა და ბოლოს გადავწყვიტე, უარი მეთქვა ბატონ N-ის ქალიშვილის შერთვაზე.

მაგრამ, როცა ქორწინების ვადა მოახლოვდა, კვლავ ყოყმანი დავიწყე. ხომ უნდა ამეხსნა უარის მიზეზი? უნდა გამემხილა ჩემი საიდუმლო, უნდა მეთქვა, რომ სულიერად განადგურებული ვიყავი და ცოლის შერთვის თავი არა მქონდა.

მეყოფოდა კი გამბედაობა, რომ გადამწყვეტ წუთებში ყველაფერი გულწრფელად მელიარებინა? ვცდილობდი თავი გამემხნეებინა და ეს აუცილებელი ნაბიჯი გამემდგა, მაგრამ ვერა და ვერ გამებედა. ამასობაში კი შუა შემოდგომამ მოაწია და უკვე სულ ცოტა დარჩა ქორწილამდე.

მე ლაპარაკის თავის არა მქონდა, მაგრამ ამხანაგები თვითონ მეუბნებოდნენ, რომ არ ჯობია ქორწილი გადავდოთ? დირექტორმა ერთი სამჯერ მაინც მითხრა, კარგი იქნებოდა ექიმს სჩვენებოდით. მე კი ვერც ქორწილის გადადებას ვბედავდი და ვერც ექიმთან მისვლას. გადადება რას მიშველიდა? ან გადაჭრილი უარი უნდა მეთქვა, ან ბედს უნდა დაემორჩილებოდი. სასიამაღროს ეგონა, ასე ცუდ გუნებაზე იმიტომ არის, რომ მარტოხელააო და სულ მიჩინებდა, საქმე დავაჩქაროთ. ბოლოს, როგორც იქნა, გადავწყვიტე და ქორწინების დღედ 29 ოქტომბერი დავნიშნე (ის მიწისძვრაც ოქტომბერში მოხდა, ორი წლის წინათ, ოღონდ 28 რიცხვში). ცერემონიალი სასიამაღროს სახლში ჩატარდა. როცა გერბებით მორთულ სანეფე ტანსაცმელში გამომაწყვეს და მდიდრულად გაწყობილ-მოოქროვილი თეჯირებით გაყოფილ ოთახში შემეყვანეს, ხელ-ფეხი შემებორკა. მეჩვენებოდა, რომ არამზადა ვიყავი, არამზადა, რომელიც ყველასგან ფარულად, ახალი ბოროტმოქმედების ჩადენას აპირებს. არა, კი არ მეჩვენებოდა, მართლა ასე იყო. მხეცურად გაუწეხჩქვე თავი საკუთარ ცოლს და ახლა №-ის ოჯახს მივადექი, რომ ქალიშვილი და ქონება წამერთმია. ამ ფიქრებმა ცეცხლი წამიკიდა გულზე, სახეზე ერთიანად შემომენტო სიწითლე, მკერდში აუტანელი ტკივილი ვიგრძენი. უეცრად საშილად მომინდა, აქვე, ყველას თანდასწრებით გამეცხადებინა ჩემი დანაშაული, ხმამაღლა მეყვირა, რომ მკვლელი ვარ, ცოლის მკვლელი! ამ დროს, ჩემ წინ, ტახტზე, მოჩვენებასავით გამონდა თეთრი ატლასის წინდები. შემდეგ კომონო დავინახე, რომლის კალთებზე ცამდე აწვდილი ნაძვები და ნისლში მოლივლივე წეროები მოჩანდა. მერე ჩემმა დაბინდულმა მხერამ ოქროქსოვილი სარტყელი, ვერცხლის ძეწკვი და თეთრი საყელო გაარჩია, ბოლოს კი მაღლა ავარცხნილი თმა და შიგ ჩაბნეული კუს ბაკნის მქრქალად მბზინავი სავარცხლები და თავსაჭერები. ყოველივე ამის დანახვაზე ისე შემეშინდა, რომ სუნთქვა შემეკრა. შემდეგ ძლივს ამოვითქვი სული, მოვიხარე, ტატამზე დავემხე და სასოწარკვეთილმა ვიდრიალე, საზარელი ბოროტმოქმედება ჩავიდინე, მკვლელი ვარ, მკვლელი-მეთქი!

ნაკამურა გენდო დადუმდა და თვალეებში მომანერდა. მერე ერთი მწარედ გაიღიმა და კვლავ ალაპარაკდა:

– აღარ შეგაწყენთ თავს. თვითონაც მიხვდებით, რა მოხდებოდა შემდეგ. მხოლოდ ის მინდა დავსძინო, რომ დღემდე წვალებით მივათრევე ჩემს ტანჯულ წუთისოფელს და ყველას შეშლილი ვგონივარ. იმის გადაწყვეტა, შეშლილი ვარ თუ არა, სენსეისათვის მიმინდვია, მაგრამ თუ მართლა შეშლილი ვარ, მინდა გავიგო, რა არის ამის მიზეზი. იქნებ იმ მხეცმა შემშალა, ყველა ადამიანის სულის სიდრმეში რომ არის მიმალული? ის ყველას სულშია და ხვალ შეიძლება ისინი გაავიჯოს, რომლებიც დღეს მე დამცინიან... ასე მგონია, თუმცა იქნებ...

ჩემსა და საშინელ სტუმარს შორის კვლავ ლამპის სუსტი შუქი პარპალებდა. მინდოდა მეკითხა, ხელზე თითი რატომ გაკლია-მეთქი, მაგრამ გამახსენდა, რომ ზურგს უკან „ტირიფოსანი ქალღმერთი“ მედგა და გადავიფიქრე. გაზაფხულის სუსხი ძვალ-რბილში მივლიდა, მე კი გაუნძრევლად ვიჯექი და ვდუმდი.

აგვისტო, 1919წ.